

De natuur kun je op vele manieren beschermen. Zo kun je als natuurliefhebber ervoor zorgen dat de wetgeving, en dus bescherming, rond natuurgebieden en soorten wordt nageleefd. Een stoomcursus natuurwetgeving en procederen.

Succesvol procederen

Stoomcursus Natuurwetgeving

De belangrijkste wetten in Nederland voor de bescherming van de natuur zijn de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998. De Flora- en faunawet gaat over de bescherming van soorten. De Natuurbeschermingswet gaat over de bescherming van gebieden: voornamelijk de zogenaamde Natuurmonumenten- en de Natura-2000-gebieden. Deze wetten zijn gebaseerd op de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is niet geregeld in wetten, maar wordt vastgelegd in rijksbeleid en provinciale regelgeving.

BESCHERMDE SOORTEN

Het voornaamste doel van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn is het keren van de achteruitgang van de biodiversiteit. De staat van instandhouding van soorten en habitats is volgens het onderzoek van het Planbureau van de Leefomgeving voor 80% ongunstig. En de natuur verslechtert nog meer omdat de populaties van de Europeesrechtelijk beschermde soorten en habitats verder in omvang afnemen. Dit komt met name door verdroging, vermesting, versnippering (= te weinig grote leefgebieden), recreatie en intensieve bodemberoerende visserij. Een verdere achteruitgang van de staat van instandhouding is volgens het Europese recht verboden: Het Hof van de Europese Gemeenschappen

veroordeelt lidstaten bij verslechtering van een soort of habitat tot hoge boetes die op kunnen lopen tot 57 miljoen euro. In bijvoorbeeld Frankrijk nam een vogelsoort af en in Ierland verslechterde venen en heide in een bepaald natuurgebied substantieel. Beide leidden tot een veroordeling.

ONTHEFFING

Elke lidstaat is op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn verplicht om die diersoorten en plantensoorten en habitats te beschermen die bijzonder zijn in hun land. Deze soorten zijn opgenomen in de lijsten bij de Habitatrichtlijn, en het gaat in principe om alle natuurlijk in het wild levende vogels in Nederland. Voor een beperkt aantal soorten en habitats moet Nederland speciale beschermingszones aanwijzen. Dit zijn de Natura 2000 gebieden.

Volgens het Planbureau is de bescherming van soorten en habitats in de Natura 2000 gebieden – dit is nog geen 10% van het Nederlandse landoppervlak – lang niet voldoende om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan. Voor het merendeel van de soorten en habitats van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn ook de Ecologische Hoofdstructuur en gebieden daarbuiten van groot belang om de landelijk gunstige staat van instandhouding te bereiken.

Het Europese recht eist dan ook dat bepaalde plant- en diersoorten ook buiten Natura 2000 gebieden beschermd zijn. Op grond van de Flora- en faunawet is het verboden strikt beschermde soorten ondermeer te doden, te verstoren en hun vaste rust- en verblijfplaatsen te vernielen. Een project dat een strikt beschermde soort schaadt, mag in principe geen doorgang vinden. Wanneer er mitigerende maatregelen genomen kunnen worden, kan soms wel ontheffing van deze verboden worden verleend. Zo kon een bedrijventerrein in Alkmaar uitbreiden in het leefgebied van de rugstreeppad door in samenwerking met de lokale paddengroep aldaar paddenpoelen en paddenfly-overs aan te leggen.

BROEDSEIZOEN

Een klein deel van alle in Nederland in het wild voorkomende soorten wordt strikt beschermd. Hieronder vallen in ieder geval alle in het wild levende vogels tijdens het broedseizoen. Nestvaste vogels zijn bovendien jaar rond beschermd. Ook vallen de soorten van bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn, zoals de groene glazenmaker, de korenwolf en de grijze zeehond, onder het strikte beschermingsregime. Verder heeft Nederland naast deze Europeesrechtelijk beschermde soorten, zelf ook nog

De groene glazenmaker wordt beschermd door Europese regelgeving. Beeld Goof Overbeek

GROENE GLAZENMAKER VOOR DE RECHTBANK

Hoe de KNNV-afdeling Gouda een polder met bijzondere krabbenscheer-gemeenschap wist te redden van verdroging.

In het veenweidegebied rond de Reeuwijkse plassen liggen kilometerslange, brede sloten met krabbenscheervegetaties. Deze dichte drijvende plantenmassa's vormen in de zomermaanden het leefgebied van beschermde soorten als de zwarte stern en groene glazenmaker (een grote libellensoort).

Beide diersoorten zijn specifiek gebonden aan krabbenscheervegetaties.

In 2004 legde het waterschap Rijnland een peilbesluit ter inzage, waarin te lezen viel dat het waterpeil in het gebied dertig centimeter verlaagd zou worden. Ik vreesde dat door verlaging van het waterpeil de krabbenscheervegetaties zouden verdwijnen, en besloot actie te ondernemen. In een gezamenlijke actie met de Milieufederatie hebben we bezwaren ingediend tegen het

Tekst Anna Jonkhoff, advocaat Vos en Vennoten Advocaten te Haarlem

Krabbenscheervegetatie in Reeuwijkse polder, gered van verdroging dankzij optreden van onder andere de Milieufederatie en KNNV Gouda. Beeld Hendrik van der Weijden.

schade aan soorten, veel inzet en soms een lange adem.

SUCCESVOL PROCEDEREN

Gebruik uw kennis van flora en fauna om het natuurrecht te handhaven.

1. Als u de indruk heeft dat soorten bij plannen of werkzaamheden schade onderkennen, bekijkt u dan of daarvoor een ontheffing van de verboden van de Flora- en faunawet is verleend. Ook kan er voor bepaalde activiteiten een Gedragscode gelden. De Unie van Waterschappen heeft bijvoorbeeld een dergelijke Gedragscode voor terugkerend beheer van watergangen.
2. Tegen een ontheffing kunt u bezwaar maken. Is er geen ontheffing verleend, of houdt een initiatiefnemer zich niet aan de maatregelen genoemd in de ontheffing of Gedragscode, dan kunt u handhaving van de Flora- en faunawet verzoeken bij de (milieu)politie bij u in de buurt en de AID Groendesck.
3. Dien tegelijkertijd een schriftelijk handhavingverzoek in bij de Staatssecretaris van EL&I in Den Haag. Geef daarbij goed aan om welke soorten van Tabel 3 het gaat en motiveer uitgebreid wat voor schade u verwacht. Verzoek daarbij nadrukkelijk om een schriftelijk antwoord op uw handhavingverzoek voordat men de activiteit gaat uitvoeren.
4. Wijst de staatssecretaris uw verzoek om handhaving af, dan kunt u daartegen bezwaar en later beroep bij de rechtbank indienen. Wanneer de schadelijke activiteiten uitgevoerd gaan worden, is het verstandig om direct bij uw bezwaar of beroep een verzoek om voorlopige voorziening (kort geding) bij de rechtbank in te dienen waarmee de activiteiten stilgelegd kunnen worden.

Om een dergelijke procedure te kunnen voeren is het noodzakelijk dat de notariële statuten van uw afdeling of werkgroep de bescherming van flora en fauna in het betreffende gebied omvat. Het is verstandig om ook namens een omwonende het verzoek in te dienen. Wanneer u juridische bijstand wenst, kunt u gerust vrijblijvend contact met mij opnemen voor uw vragen over overtredingen van de Flora- en faunawet en/of ander milieurecht. Een eerste gesprek is gratis.

Hoewel het kabinetsvoorstel om 60% op natuurbescherming te bezuinigen een grote achteruitgang voor de soortenbescherming kan betekenen, is een aantal soorten gelukkig strikt beschermd in Nederland. Bij schade aan deze soorten kan een natuurgroep hiertegen (juridische) stappen op grond van de Flora- en faunawet nemen en wellicht de schadelijke activiteiten tegengaan of mitigeren. Dat we moeten bezuinigen, betekent gelukkig niet dat we ons niet meer aan de wet hoeven houden.

LITERATUUR

Vindplaats van wetten: www.wetten.nl VRL = 79/409/EEG, zie Pb EG L323 HRL = 92/43/EEG, zie PbEU L363

De EHS zal hoogstwaarschijnlijk in de nieuwe AMvB Ruimte opgenomen worden en de provinciale verordeningen Ruimte.

Natura 2000 in Nederland, Juridische Ruimte, Natuurdoelen en Beheerplanprocessen, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) Den Haag 2011, zie www.pbl.nl/publicaties/2011

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ruimtelijke-ordening/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/06/16/overzicht-beschermdesoorten-planten-en-dieren.html

een aantal soorten als strikt beschermd aangewezen. Die staan in tabel 3 van het overzicht beschermde planten en dieren. In deze tabel is een aantal Rode Lijst-soorten - de met uitroeiing bedreigde of speciaal gevaar lopende soorten - terug te vinden, maar lang niet alle Rode Lijst soorten worden strikt beschermd.

Naast de strikt beschermde soorten van tabel 3 heeft Nederland nog een aantal soorten aangewezen waarvoor de juridische bescherming minimaal is. Deze soorten zijn terug te vinden in tabel 1 en 2 van het overzicht beschermde planten en dieren.

Hoewel het teleurstellend is dat niet meer soorten strikt beschermd zijn, kan de aanwezigheid van een strikt beschermd soort bepaalde schadelijke activiteiten tegenhouden, waarvan mogelijk ook de minder strikt beschermde soorten kunnen profiteren.

Dat de Flora- en faunawet wel degelijk ingeroepen kan worden ter bescherming van strikt beschermde soorten, blijkt bijvoorbeeld uit een recente uitspraak van de Voorzieningenrechter van de Rechtbank Amsterdam die een vuurwerkevenement op Koninginnedag op nog geen 20 meter naast broedende watervogels, niet door liet gaan. Natuurbeschermers kunnen voor soorten opkomen met inventarisaties en gerichte acties. Wel vergt deze bescherming tegen

peilbesluit, maar die werden afgewezen. Dus zag ik mij genoodzaakt de Flora- en faunawet in te schakelen om de natuur te beschermen. De KNNV-afdeling Gouda en omstreken ondersteunde deze zienswijze. We pasten de statuten van de afdeling aan, zowel in werkgebied als doelstelling, om juridische procedures te kunnen aanspannen. Daarna dienden we handhavingverzoeken in bij de AID (Algemene inspectiedienst) en het ministerie van LNV (Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit).

Na zes jaar procederen oordeelde de Recht-

bank in Den Haag dat peilverlaging schadelijk is voor de groene glazenmaker, een Europees beschermde soort. De uitspraak heeft tot gevolg dat het waterschap de peilverlaging niet ongewijzigd mag laten doorgaan, en dat het peilbesluit moet worden aangepast. Hiermee hebben we het leefgebied van de groene glazenmaker en vele andere dieren voorlopig veiliggesteld. Het waterschap heeft er zich echter nog lang niet bij neergelegd, dus moeten we blijven opletten.

Hendrik van der Weijden

Tijdens het congres 'Van waarnemen naar natuur beschermen' organiseert Anna Jonkhoff van Vos en Vennoten Advocaten de workshop 'Juridische bescherming van flora en fauna: praktische uitleg over succesvol procederen.' Daarnaast organiseert Stichting Natuur en Milieu de workshop 'Procederen voor beginners: Hoe zorg je dat de overheid zich aan de wet houdt?' Meer informatie en aanmelden: www.w5.knnv.nl/congres.